

CATALANA

REVISTA

Any IV

Barcelona 31 de Març de 1921

Núm. 91

APUNTACIONS D'HISTORIA IBERICA

VII

LA MODA AL CAP Y CABELLS DE LES DÒNES (1)

Tant los pentinats d'unes figuretes ibèriques de bronze trobades en aquestos darrers anys y que semblen representacions de dònes, com les interessants toques ò mantellines ab les que apar se cobrien la testa, són materia apte al estudi y a la observació dels arqueòlechs, tenint compte al gran nombre d'exemplars que omplen les vitrines dels musèus espanyols. Comparant aquests interessants objectes arqueològichs, se n'han de treure deduccions, que'ns portaràn al conexement de la sua civilització, tan desconeguda alguns anys enrera.

Conceptuam tenir exes figuretes dues significacions diverses: en primer lloch la d'algunes de les divinitats dels ibers, singularment del sol; y après de persones que com a compliment de vot, n'han fet ofrena als santuaris.

La segona deducció, s fonamenta principalment, en los centenars de les tals imatges trobades al Castellar de Santisteban y al santuari ibèrich qu'existí a *El Castillo* en lo *collado de los Jardines* del terme de Santa Elena (Jaen) y que avuy constituexen una important secció del Musèu Arqueològich de Madrid. Lo poblat ibèrich proper al santuari de Castillo, tant per aparèxerhi gresols de fondre metall y algun tres peus de bronze, com per l'abundancia d'escories ò cagaferres assenyalant treballs de fundició, sortits del interior de diferents cases, permet assegurar que dits vehins se dedicaven a la in-

(1) Vègis los sis articles: *Representació plàstica del Sol, déu suprém.—La lluna adorada dels ibers.—Fou pràctica usual dels ibers la litolatría?—Les roques dels sacrificis als déus.—Fosquedat sobre l'origen dels ibers.—La llengua ibèrica promotora de la catalana*; en los volums I, pl. 250; II, pl. 289 y 442; III, pl. 98 y 241; y IV, pl. 121.

dustria d'imatges votives, de que feyen presentalla'ls devots al déu venerat en lo santuari.

Les figuretes no són de la mateixa estructura, ni tampoch en les que ho són, porten les toques del cap de la mateixa manera confeccionades.

Totes s'han trobat acoblades al peu del santuari, com si allí les llençassen a mida que hi fessin estorb. Pertanyen a èpoques diverses, ò sia, del segle IV ò III abans de J. C. a arrian del Imperi. Les primerament trobades, foren, com es natural, les posteriors y les darreres, çò es, al jaciment de més al fons, les primitives. Com a comprovació més moderna, s'hi assenyala l'aparició d'una moneda del emperador Claudi.

Figuretes d'homes y de dònes són les trobades més profusament en aquests dos llocs; les segones ab major abundancia, les farèm objecte de nostres observacions. Principalment vénen caracterisades per sos caps, en les unes coberts ab caputxes, y en les altres ab mantells ò diademes.

Són, les més antigues, de forma estilizada y d'absoluta simplicitat. Algunes recorden, per llur factura, determinades imatges de guerrers, existents en les parets d'una còva de la Vall-torta (Castelló de la Plana) coneguda ab lo nom «del Civil» (Albocàcer). Altres són similars a estatuetes egipcies treballades en bloc informe y esgrafiant dèbilment la indumentaria y algunes parts de la persona.

Poca llum poden prestar les figures primitives al breu estudi que pretenèm empendre. Utilisarèm les d'un temps més avençat, ò sia, les que pertanyen a la segona de les tres èpoques en que's pot dividir l'estudi d'aquestes figuretes, esguardant a llurs pentinats ò cobertures, relacionades ab llur significació plàstica.

Primera: dònes que presenten moltes vegades una ofrena material al déu, consistent quasi sempre en fruytes, gallines ò coloms y que porten lo cabell en trenes penjant.

Segona: dònes ab diadema al cap y també recobert aquest y la espatlla ab un vel ò mantell que devalla a mitja esquena y volta per davant: usualment duen les mans altes, en actitud de benehir.

Tercera: figuretes ab la testa coberta ab punxagut caputxó, del que's destaquen dues grans rodes junt a les orelles, imitant a la famosa escultura en bronze trobada a Elix de que tractèm al primer d'aquests articles.

No'ns mourèm de tan senzilla y clara classificació, qu'es la única conduhent al nostre plan, y prescindirèm de llurs formes artístiques y d'altres singularitats qu'en elles puguen apreciarse. Com també de tot quant a les figures d'homens fa referencia. N'hi hà qu'ofereixen prou interès certes ratlles al cap, que, mirades a la lleugera, apar com si fossen les cervelles dels guerrers, però qu'una major atenció posa en evidència ésser la manera de pentinar-se una llarga cabellera, altra de les característiques dels nostres íbers.

Senyala'l pentinat que consignèm en primer lloch, dues trenes penjants al davant, una a cada espatlla, rematant ab boles rodones que figuraràn llacets, tal y com han usat en la moda barcelonina del estiu del any 1920 les noyes de tretze y catorze anys. En algunes figures les trenes arriben sols arran d'espatlla; en la major part fins a mig del còs; també n'hi hà que les duen penjant per detràs. Una de les més interessants està en la vitrina dels objectes donats per lo senyor Torres Campos.

La toca que constituheix la indumentaria classificada segonament, remata ab diadema (rodona ò quadrada) qu'apar com si formés part integrant del mateix mantell. Surten per davant bucles riçats que'ls cauén damunt del front. Hi han variants de la toca y del mantell: aquest unes vegades es rodó; altres baxa fins als peus, cobrint la falda per la part davantera, sortintne les mans. A vegades es una sola mà la que treuen enfora, alçantla en actitud de benehir, y altres ho són les dues, també en idèntica actitud. Algunes d'exes figures mostren portar collar.

No pot dubtarse de que venen a representar sacerdotisses.

Aquí caldrà referir lo que diu Strabon a propòsit de la moda de les dònnes ibèriques (1). «En algunes parts porten les dònnes al coll rutlles de ferro de les que n'arrenquen tires del propi metall, corvades damunt del cap y doblegades per davant del front; apoyat en aquestes tires extenen lo séu vel de manera que les hi ombreja la cara. En altres porten damunt del occipuci una especie de timpà circular que les hi oprimeix lo cap fins a les orelles, correguentse una mica vers dalt y als costats. En altres se pelen lo cabell junt al front, per tenir aquest més descobert; y altres per fi's posen a dalt del cap una

(1) Ho transcrivim de la traducció que ha fet Alemany de la *Geografia* de Strabon, llibre III, cap. IV, pl. 7.

columneta d'un peu d'altura, al voltant de la que hi entrelliguen lo cabell que cobrexen après ab un vel negre.»

No hi hà dubte que bona part de la descripció de Strabon ve comprovada ab les figuretes qu'estèm examinant.

En la tercera agrupació, ò sia'l caputxó ab les rodes y mantell, hi està representat lo sol, déu suprém dels íbers, indicantse claríssimament en algunes figures estilisades de la època més antiga. Tan expressiva indumentaria surt en tota la seva integritat en imatges fabricades del segle II al I abans de Jesucrist, ò sia dintre'l període més avançat del genuí art ibèrich.

Les figuretes que formen part de la donació d'Horaci Sanders originaries de Castellar de Santisteban, tenen lo caputxó extremadament apuntat.

En la colecció Antoni Vives n'hi hà que porten a les mans la copa figurativa del firmament ò del foch solar, segons ha aparegut en esculpures reconegudes autèntiques del famós Cerro de los Santos. Creyèm se tractarà d'una divinitat diferent, si considerèm que les primeres, ço es, les que no porten la copa, estan ab les mans esteses cap enfòra, en actitud d'amparar.

Quasi totes porten collar y algunes vegades les hi atraves-sa'l pit una banda com les dels moderns regidors.

Fòra de les tres classificacions ací referides, que són les més generalisades, podèm anotar altres per excepció. Dues usen mantellina rodona tirada a la esquena, formada d'ondulacions que semblen significar les nostres puntes de coxí.

Unes poques figures van ab los cabells arranats a la espatlla y trenats per davant. Lo pentinat se confon ab la còfia rossellonesa.

Acabarèm la present relació adjuntanthi un pentinat original que l'anotèm d'un cap en ceràmica, quals cabells estan riçats ab bucles, alçats del davant y al començar la espatlla acaba en un monyet rodó. Pentinat que, ab major senzillesa, s'aprecia ab prou claretat en altres dos capets de ceràmica molt semblants.

FRANCESCH CARRERAS Y CANDI

L'HOMME QUI CORRE APRÈS LA FORTUNA Y L'HOMME QUI L'ESPERA DEL LLIT ESTANT

Quin es el qui no corre après de la Fortuna?
Voldria esse'en un lloch d'hont pogués fàcilment,
a mon gust, contemplar la gentada importuna
dels qui, festejadors d'una ombra inconsistent,
de reyalme en reyalme y per terra estrangera,
recerquen vanament

del cech destí la filla volandera.

Quan creuen de tenirla arribat el moment,
l'inconstant tot seguit a llurs desigs escapa.
Pobra gent! Són de planye'. A mi'l boig y l'orat,
lluny de ferme enfadar, m'inspiren pietat.

—Un tal, se'n van diguent, cols havia plantat,
y vetaquí que l'han fet papa!

Donchs, valèm tant com ell!—Cent cops millor valèu!

Mes, que ne fèu de tant merèxe'
si la Fortuna no s'hi veu?

Ben mirat, el papat no val ço qu'un hom dexe:
el repòs!... El repòs es tresor tan preuat
que des que'l món es món, Deu se l'ha reservat.
La Fortuna no sol donarne als qu'afalaga.
Es voluntariosa y vos irà a la saga
quan no la cercarèu. Les dònes són axis.

Eren dos bons amichs qui en un poble vivien
d'un xich de bé qu'hi possehien.

Un d'ells se va pensar qu'anantsen a París
hi trobaria arrèu la sòrt tan desitjada.

Al altre va di'un jorn:

—Si cambiavem de morada?

Donchs crech que d'ésser richs nos ha tocat el torn.
Y com en son país sabs que ningú es profeta,
cercarèm altra part.

—Cerca, diu l'altre amich, en quant a mi m'apar
que no puch desitjar més sòrt que la qu'he treta.
Conténtate, seguèix ton humor inquieta.

Tornaràs aviat. Prometi mentrestant
de dormir tot el temps que t'estaré esperant.—

L'ambiciós ò, si volèu, l'avare

se'n va per via y per camí,

fent a tothom la garagara.

Va arribar l'endemà matí

esperançat y alegre encara

en un lloch que, per cert, conexia la sòrt
més que qualsevol altre: aqueix lloch es la Cort.
Allà donchs per un temps fixa la seua estada,

trobantse al axecar com al cotxar del rey,
 en el palau cumplint un atinat servey,
 llestant l' hora propicia y la més indicada;
 en fi per tot trobantse y no arribant enlloch.
 —Qu'es axò, va exclamar-se, a mi no me vé'l jòch!
 Es ací noresmenys que la Fortuna habita.
 Cada dia la veig qui va ò vé de visita.
 Com es, donchs, que no puch, ni per mòlt ni per poch,
 hostatjar jo també la capritxosa fada?
 Ja m'ho havien prou dit: De la gent d'aquest lloch,
 no estima pas tothom l'ambició extremada.
 Adéu. gent de la Cort! Gent de la Cort, adéu!
 Seguiu l'ombra fugaç qui'l cor vos arrebatà:
 Dia vindrà que us desenganyarèu.
 La sort, segons m'han dit, ten un temple a Surate.
 Anèmhí.—Dit y fet: l'home se va embarcar.
 Devia tanl' pit ò de bronze ò de roure
 el primer qui gosà, sens dexarse commoure,
 a la traydora mar un llahut confiar!
 Aquest durant el seu viatge
 més d'un cop girà'ls ulls
 envers el seu vilatge,
 quan urgia'l perill dels vents ò dels esculls:
 ministres de la mort qu'ab tanta pena y manya
 cerquèm, no sé perque, per mar y terra estranya,
 quan la trobèm a casa en qualsevol recó.
 L'home arriba al Mogol. Li diuen qu'al Japó
 la Fortuna allavors sos favors escampava.
 Corrent se'n hi va anar. Mes la mar se cansava
 de'l portà, y tot el fruyt
 de tants y tants viatges
 fou'l que s'havia enduyt
 d'aquesta útil lliçó que donen els salvatges:
 «Demóra en ton país ja que Deu t'hi ha posat.»
 En el Japó tampoch hi trobà la Fortuna.
 Y no hi fou més ditzós qu'en lloch havia estat.
 Ne conclogué tot d'una
 qu'hauria millor fet
 d'estarse en son poblet.
 Per altres d'exa donchs corregudes ingrates.
 Se'n torna al seu país: veu de lluny sos penates;
 plora de goig, y diu:
 —Ditzós aquell qui a casa viu,
 ordenant sos desigs ab tota paciència.
 Aquell sab, solament per sentirho a contar,
 ço qu'es la Cort, la mar y ta insana influencia,

*Fortuna, qui devant dels ulls nos fas passar
uns béns y dignitats que ab ilusa insistència
seguim, sens poguer may, poch ò molt, alcançar.*

Ma ambició es ben morta.

*D'act endavant per rès de casa no me mòch.—
Bo y rahonant axís, nostre home s'aconorta
de no havè ab la Fortuna ensopegat enlloch.
Y fins de la cruel renegaria un poch,
quan la troba assentada en el pas de la porta
del amich qui està encara adormit com un sòch.*

*Traduhit y adaptat de la faula de La Fontaine per
E. CASEPONCE*

EL NEGRE

Les poblacions marines parlen ab tot el món. No es estrany que llur ànima sigui tan viva, com viva es la claror de llurs cases y del horisó. Al port d'una població, ni gran ni petita, va ancorarhi un vaxell, un diumenge al matí. En l'atmòsfera d'argent y blau aparegué una filada de negres. Tripulants del vapor, gaudien dèl repòs dominical, ben arreuats ab vestits nous, llampants cadenes y guants y coll de camisa tan blanchs, que, com a llenques de claror ratllant tenebres, feya ressortir la negror del pellatge.

Hi havia sarau en la vila marinera y sarau brillant per ço que hi acudien minyones bellíssimes. D'improvis, la tirallonga de negres, com a presoners encantats, s'allongaren en la sala del sarau. D'antuvi, els ulls rodoladiços examinaren les fesomies fembrils y les cintures esbeltes com tiges de lliri; després, a somriures y rialles dels indígenes, també encantats, somrigueren els negres. De les fadrines una n'hi havia de bella esplèndida, regina del sarau. No per que tenia concertades amors ab un galan minyó de totes prenes, dexà de posar sos ulls de foch en la vorada de negres. Fos sa mirada, fos sa bellesa, el cert fou que, en trencar la música un *tango*, el negre més alt y corpulent de la filada anà de dret vers la fadrina y li brindà, ab signes, l'ofrena de ball. No pogué menys d'acceptar la regina del sarau, a contracor de son galan festejador. La parella contrastada va commoure als espectadors. Y'l galan festejador, en son torment, cregué veure un escarabat rosegant una magnolia.

MIQUEL ROGER Y CROSA

VIDA ROMANTICA

(Acabament)

—No sé si'm casaré,—deya a sa mare quan aquesta li feya reflexions.—Però, pènsi, mama, que si ho faig, no serà pas ab un home vulgar. ¡Ay, huix... quín fàstich!—

Y'ls anys passaven y'l llibertador de la Princesa encantada no venia... Lo que venia, en cambi, eren temporades sense contractes, llargues y penoses, que s'havien d'omplir ab copies de papers, lliçons de solfeig y algun dejuni.

El contracte del «Gran Royal Bar» vingué tant a tom que, mercès a ell, mare y filla's lliuraren d'haver de visitar cases d'empenyos, extrém al que encara, gracies a Deu, no havien arribat may. Allí'l quintet obtingué un gran èxit y l'amo del establiment prorrogà'ls contractes fins a sis mesos, donant axís, a la vida d'esforç y lluyta de la Clara, un respir confortador.

A més, ella estava força contenta de tocar ab uns companys y companyes, tan artistes que dominayen al públich distret y'l feyen esclatar en aplausos tot sovint. L'únich que la molestava en aquella casa eren uns parroquians asseguts massa aprop d'ella, que no li treyen els ulls de sobre y que xiuxejaven, segurament, bromes y mofes a judicar per ses cares sempre somrihentes. Tot venia — naturalment la Clara ho ignorava — d'un poca-solta, un metge jove sortit de la Facultat, qu'una vetlla començà a donarles ab la del contrabaix.

—Mirèu qu'ha d'ésser una desgracia—deya ab un ayre mofeta que feya riure als altres—el tenir una filla qu'agafi la *ceba* de tocar el contrabaix! De petita li devien preguntar... «Tu nena, què voldràs fer quan seràs gran?» Jo, voldré tocar el contrabaix! Quín pervindre més *ros* per la familia!... Y'ls diners que deu costar un'andròmina com aquesta!... Y ella, fixsèushi, s'ho pren a la valenta... seria, com si fés qui sab què! Per a mi aquesta noya, qu'es mig albina, ja té aficions de cego. Y sa mare, es aquella pobra dòna que fa bacaynes?... Ja li ha donat una bona pena Deu Nostre Senyor: tenir una filla que no més servexi per a tocar la *berra*!... Mirèu qu'es prou... Hi hà coses que no me les esplico. Volèu dir que no valdria més qu'aquesta noya fés de modista, ò que toqués el piano ò el violencelo, com les altres?...

—Axò va a aficions,—li objectà algú.

—Què aficions, ni què romansos! En casos així no's pot parlar d'afició, ni disposició, ni vocació.

—Donchs, de fatalitat?—saltà un altre.

—Tampoch, home. La fatalitat es un mite. Rès es fatal. Tot té les seves causes perfectament esplicables.

—Donchs, per que ho sàpiga, — interrompé un home ja entrat en anys que fins aleshores havia callat:—jo la coneix a n'aquesta noya, es a dir la conech, sé la seva historia, perque s'havia de casar ab un amich meu; i jo'ls asseguro que té una afició boja pel contrabaix, que hi té una marcada vocació!—

L'istoria de la Clara Llucià va resultar molt divertida per als que l'escoltaren y més que rès, lo que'ls cridà l'atenció, fou qu'En Fèlix Matías sigués un home fort, bru y pelut.

—Essent així, se comprèn que li agradés aquesta setmesona, que té'l cabell de color de fregall nou. Als rossos els agraden les morenes, y als morenos els agraden les rosses. ¿No es així?

—Bé ho sembla...—

Y tant dèu serho, ò si més nó, ho era en el cas de la Clara, qu'altra volta, sens haverne esment, començava a atreure ab ses fines rossors de cabell y blancors de pell, d'allà al fons de la sala, cap al entarimat dels músichs, a un senyor peruà, que ja passava dels trenta y tenia'l cabell negre y fort, els ulls grossos y rodons, la color un poch bronzejada, les dents blanques y ben afilerades, y era prim, alt y lleuger, com un indi. Cada nit s'acostava cap als músichs d'un rengle de taules més. Y sense dir rès a ningú, fumant cigarretes y prenent dues ò tres taces de cafè, no apartava'ls ulls de la Clara, bo y lluhint els brillants de les tumbagues dels seus dits y de l'agulla de la seva corbata.

Els de la *penya* s'adonaren, abans que la Clara, de les manobres del peruà y procuraren ferhi amistats per a divertir-se. Altra volta'l bru anant darrera la rossa.

—*Es bonita la muchacha*,—deya don José Gómez de Avilán, el peruà, quan ja formava part de la *penya*.—*Y me encanta su historia. Yo no puedo con las mujeres zorras, pues bastante he tenido con una que es la que me ha votado a Europa.*—

Quan la noya va atalayar-se del nou pretendent, s'esforçà en no decantar els ulls cap a la taula de la *penya*, y en reforçar les rígides faccions de verge forta del seu rostre.

—*Oh, esta severa virtud, esta obstinada resistencia, me encantan*,—deya don José, ningú sabia si de veres ò de broma. Per fi, un matí, un xavalet d'un Hotel trucà al pis de la Clara portant una lletra per a ella: era una missiva de vint planes, signada por su adorante admirador José Gómez de Avillán.

En aquelles pàgines, escrites en un rebombant estil romàntich, l'adorante admirador declarava ses amors a la modesta y virtuosa doncella cuya historia de sacrificios y virtudes no ignoraba, li demanava su blanca e inmaculada mano bo y oferintli como a esposa y madrecita de los futuros vástagos una brillantíssima fortuna qu'inventariava a continuació, designant al senyor Cònsul y als Bancos de la plaza per a informadors. Tot per a que: *no se me juzgue un indocumentado* ò un segundo don Fèlix Matías. Després explicava la seva historia: *y como vino a Europa votado por una mala mujer que se habia burlado de él*. . Y acabava oferint fermança de complir la paraula qu'empenyava, *con cuarenta mil pesos de arras*.

La Clara restà esbalahida, sense saber còm pèndresho. De primer la molestà, després la féu somriure, més tart la capficà. Sa mare, que ja havia odorat quelcom de lo que succehía, la rondava com un borinot y a la fi la confidencia va esclatar.

—Ay, filla, quina sort! Si es veritat lo qu'escriu, no l'has de dexar escapar!

—Donchs, míri; jo no li volia fer cas. ¡No m'agrada! Dèu ésser un altre brètol, ò un ximple, ò un rampellut... Rès... Que's guardi *las safras y las estancias*.—Aquí arrugava'l front y afegia:—Jo no he nascut per aquestes aventures, mama.

—¿De què'n dius aventures, si's casarà ab tu?

—Tot lo que vulgui. No m'agrada, no'l vull y prou!—

Un sospir de la mare qu'abaxava'ls ulls y un de la noya que'ls axecava plens d'una mirada perduda en les ignotes regions del insomni, posaren fi a la confidencia, y des d'allavors al cafè, la Clara, de cada jorn més esquerpa, més reservada, s'abismava en les lectures, en tant que sa mare dominava les becaynes per a observar al peruà, que, ert y sever, parlava poch ab sos companys, fets sempre'ls ulls sobre Clara, la indiferenta, la menyspreuadora.

Els de la *penya* havien batejat a don José ab el nom del *Inca* y's divertien ab el séu enamorament per la *rossa de la berra*. Ningú sabia lo de la lletra, emperò, notant que l'*Inca* era cada dia més reservat y més toçut y que la noya romanía

com sempre, impassible, se complavien en atiar a n'ell per a que donés un cop de cap y embestís a la moça.

—*Para mí es que aún piensa en el tendero*,—deya un.

—¡Cà!—replicava un altre.—*Lo que hay es que no se ha fijado todavía en don José!*

—*Y cómo no!*—feya l'Inca.—*La niña está advertida... ¡Caramba si lo está!*—

Per ell, lo cert era que la noya pensava encara ab En Fèlix. El primer amor es el que may s'esborra.

—*¡Pobrecita; no ha sanado todavía!*—Y aquesta creensa'l consolava y l'animava a insistir ab una calma y una fredor aparents, car, per dintre, don José Gómez de Avillán començava a passar insomnis, a perdre la gana y augmentava les dosis de tabach y de cafè.

«*Esta muchacha es la mujer que me conviene, ha de ser mi mujer y lo será!*»—se deya a sí mateix tot sovint, y un matí, per a posar fi a les seves engunies, escrigué una lletra a la mare pregantli una entrevista. Acompanyava a la missiva un regalito para Clarita: un relotge polsera, tot d'or, ab incrustacions de diamants.

Mare y filla discutiren, però, a la fi, la noya s'imposà. L'entrevista devía acceptarse per acabar d'una vegada, retornar el present y desenganyar al peruà, sinó, ella li donaria un rebuf a la primera ocasió. ¡Prou! Que li digués sa mare clar y català que'ls diners per a sa filla eren ben poca cosa, que no estava per ell, ni per amors, festetjos ni casaments.

—Filla meva, seràs sempre una desgraciada!

—Ja ho sé, però més ho seria si'm casés ab un *americano* com aquest!—

Vulgues no vulgues, la mare hagué de complir la comanda. Prou en la entrevista—que fou en un cafè, al dematí—la vella donà excuses y féu remerciaments; prou el peruà tenyí sos ulls negres y brillants, d'un trist y reconcentrat esguart; prou s'insistía y replicava, emperò no's resolía rès. Feya ja una hora que durava la conferencia, quan don José digué a la fi:

—*Bueno, todo esto pasará, señora, y lo comprendo. Su hija piensa todavía en el tendero.*

—*Y, cá! no, señor! Se equivoca usted!... Nada, nada de eso!*—

Un somrís agre-dolç de D. José acabà l'entrevista, però no's donà pas per convençut. Seguí anant al cafè, seguí guay-

tant a la mosseta, sempre ab la esperança de que la fortaleza cauria un jorn d'altre, quan la Clara oblidés del tot a En Fèlix. «*Al corazón hay que purgarle como al vientre*» digué un dia a la *penya*, arrencant ab sa frase un chor de riallades.

Però tot allò que divertia tant als de la *penya*'s tornava un martiri per a la pobra Clara Lluçia. Sa mare, després de la entrevista ab D. José, començà burxa que burxa: «Que si'l tractessis veuries qu'es finíssim; que va molt nèt; qu'es molt persona; que ja me n'he enterat y realment es milionari; que't convé, t'agradaria y series feliç.» Y com la noya's posés a la banda y vinga dir que nó y que nó, la senyora Carme començà a tractarla de beneyta, de poca solta, de maniàtica... Fins la rellogada tingué de ficar cullerada a les rahons de mare y filla per aclarar conceptes y posarhi pau.

«No s'enfadi senyora Carme; sa filla volia dir... No s'ho prengui axís Clara, que la seva mare parla pel bé de vostè.»

Però tot endebades. Mare y filla s'encastellaven més y més en llurs punts de mira y, a cada escomesa que tenien, s'irritaven de nou ab major ofuscació y pitjor tivantor de nervis. Naturalment, aquesta lluyta les consumia y la primera que'n notà'ls efectes fou la vella que perdé la gana y la són. Sa filla, tota obligada y amatent, la portà a casa'l metge, l'aconsolà mostrantli afecte y tendresa, però no va donar el braç a tòrcer, car tot al contrari, creyent culpable de lo que succehia a don José, l'odià com a un intrús pertorbador.

Mes, en tant, En Fèlix Matías s'havía casat y'l peruà, creyent arribada l'hora del seu triomf, donà la batalla decisiva y escrigué un'altra inacabable lletra a la Clara, més apassionada y rebombant encara que la primera. En mala hora va arribar a lloch. Era un matí assoleyat y alegre. Obert el balcó, la noya estudiava en el seu dormitori l'humil paper que li corresponia en un concert de Sens-Saens, pel que tenien gran ilusió els tzigans del Gran Royal Bar. Abraçada al contrabaix, ab la seva implacable devoció, s'aplicava a la feyna, quan l'inopertú missatger trucava a la porta. Al veure la carpeta ja comprengué de lo que's tractava y, plena de malicia, féu esperar al portador per a donar la resposta al acte.

Estava sola al piset. De la galeria arribaven els refilets del canari; per el balcó obert entrava la remor de la ciutat. Va asseures en una tauleta y llençant els ulls cap enfora, cap a la mar blava, cap al cel serè, per a rumiar un instant, escri-

gué després la resposta en els espays blanchs del mateix paper que rebia. El sol l'amarava de plè a plè donant a sos cabells rossos blancors de llí y a sa pell pàlida transparencies de cera, mentres ella, serena, tranquila, contestava inconveniències al *adorante admirador* y renunciava a les riqueses y als luxes, ab un fiblonet als ulls que clavava en el paper. Després donà la contestació al missatger bo y dihentli:

—Pòrtali desseguida y dígalí que, si'm torna a escriure, ja no li contestaré.—

D. José Gómez de Avillan, al llegir la resposta va sentirse humillat. ¡Caramba! No era'l que la noya menyspreués els diners y'ls llencés per la borda lo que l'agullonava, nó. Lo que li havia penetrat era que la Clara's burlava un xich d'ell, que'l tractava, ab bones paraules, d'home lleig y repugnant. Vellot y tot, venia a dirli! Axò sí que l'ofenia, axò sí que'l torturava y axò precisament era lo que s'havia de dissimular per a no posarse en ridicol. No obstant, a la nit, ab els ulls més encesos que de costum, va comparèxer al «Gran Royal Bar» desitjós d'esbravar un xich la xardor que'l consumia. Ja no va guaytar a la Clara per rès, però anantsen dreturer a la taula hont seya sa mare, la saludà correctíssimament y, barret en mà, la va posar al corrent de lo que succehia. La noya des del enterimat dels músichs seguia de cua d'ull la escena, tot fent veure que llegia, y'ls de la *penya*, somrihents, contemplant la l'americà y a la vella preguntantse què passava.

—Noy, l'*Inca* sembla qu'està enfadat.

—La mare fa cara de *trissagil*—

Però l'*Inca* no axecava la veu y, ab mímiques pausades y correctes, anava perorant fins que, a la fi, fent una gran reverencia, s'acomiajà de la vella tot dihent:

—*Nada, señora, lo repito. Felicito a Vd. porque su hija es una heroína, una verdadera heroína.*—

Sentir axò'ls de la *penya*, dir el poca solta del metge: *l'heroína de la berra* y esclafir tots en una gran riallada, fou tot hù. Però'l peruà, qu'acabava de cordarse l'americana al fer la darrera reverencia a la mare de la Clara, notà qu'aquella riallada'l mortificava. Mofa?... Per a assegurar sen repetí la frase ensenyant les dents y ab els ulls indignats:

—*Que si señores, lo repito. Una niña que lo renuncia todo por un contrabajo es una heroína. ¿Como no? Una heroína moderna, pero una heroína!*—

Nova riallada acullí la frase de D. José y ell aleshores, tot encès, bo y llençant esguarts flamejants a quiscuns dels de la penya, digué a pleret, però pronunciant fortament cada paraula:

—*Que tanta risa, señores. Yo me doy de puñetaos a fuera, con todos ustedes, mientras sea de uno a uno. No hay que reirse. ¡Vaya!*—

Ningú li va respondre, convençuts com estaven de que l'*Inca* esbravaria la rabia que'l rosegava, d'una forma ò altra. Don José, davant l'actitut prudent dels altres, callà y calantse'l berret, calmós y test se'n va anar cap a la porta... y may més va tornar. La vella va axugarse una llàgrima ab el cap del mocador, y la Clara, impassible, va axecarse per a agafar el contrabaix: anaven a començar el concert de Sens Saens.

Y des d'aleshores ningú més la festejà. Heroïna ò nó, anava seguint sa ruta per aquesta terra, ab el contrabaix, les solfes y les lliçons. Al cap de cinch anys morí sa mare y havent cambiat sos vestits blanchs per altres de negres, ara tocava en un cafè, ara en un altre, avuy a Barcelona, demà a fòra, més tart feya una tournée per Espanya. Y cada dia les seves faccions eren més rígides y severes, però no perdien may aquella pristina finor infantina que, al passar dels trenta anys, li donava encara una edat indesxifrable. Vingué la guerra, la gran guerra del món civilisat, y la va sorprendre a n'ella al estranger. Ab penes y fadigues tornà a sa patria y va aparèxer de nou davant dels públichs de Barcelona que ja l'havien oblidada. Era igual que deu anys enrera, però s'havia casat ab el primer violí del quintet de *Tzigans* de qu'ella formava part llavors. Havía fet un casament inesperat y ràpit. El séu marit tenia sis fills y era viudo. Gran artista, segons ella, no sabia ni podia agombolar a la maynada que li havia dextat la difunta muller. A més, el pobre, sofria una malaltia a la vista que l'amenaçava d'orbitut. Y era dolç y gentil, intelligent y artista y quan tocava'l violí—aquell violí marvellós—era tan hermós, inclinava tan bé aquella seva testa coronada d'una grisa cabellera que li queya mansa fins al clatell... s'adeya tant ab les apassionades veus del instrument que tocava! Al vèurel per primera volta a Roma—per qu'era italià—la Clara ja's va sentir corferida. Després, al conèxer els séus fills, se trobà commoguda, y més tart fou ella matexa qui's va declarar al mestre.

Y com en vida de sa mare era feliça tocant el contrabaix y donant lliçons y copiant solfes, ara ho era portant l'ordre y l'amor a casa'l mestre, agombolant fills d'aquest, endreçant la casa y tocant ab ell en els cafès, teatres y concerts. Ara, en els intermedis, ja no agafava cap llibre per a llegir, ja no aparejava'ls papers per als altres, sinó que corria a asseures al costat del seu marit, y com una filla escolta al pare admirat, l'escoltava a n'ell, el servia, l'acompanyava y l'atenia. L'excés de treball l'havia amagrada més encara y sa palidesa s'havia fet més forta. Semblava que tota vida que no fos la del sacrifici, la de la devoció, la de l'adoració, hagués fugit d'ella. La Clara era una flama, una flama d'adoració y respecte al costat del seu marit. Ni una queixa, ni un sospir per cap fadiga propia exia dels seus llavis. Quan sospirava o's condolia era pels altres!

Així els de la *penya* la tornaren a trobar per Barcelona y, al saber la seva historia, al vèurela desviures per aquell home, casi vell y carregat de fills, se'n feyen creus.

—Al amor el pinten cego.

—¡Y tant com ho es!

—Rès; tenia rahó l'*Inca*: aquesta noya estudiava per heroína y ara ja'n té'l diploma.

—Sí, y també està més contenta!—

Y tant, car si abans se la veyia sempre retreta y taciturna, ara somreya alegrement guaytantse al seu marit quan el públich acabava d'aplaudirlo.

JOAN OLLER Y RABASSA

EL PASSARELL

*Li cremaren els ulls... ¡Oh selvatgta!
Topant de cap als ferros de la gavia
explorava ò malehita?...
Son cant era al ensemps una elegia
y un aliret de rabia.*

*Ara l'orb innocent canta a tothora
ab refilets tan fins
que no sé si riu ò plora
ò si dels bells recorts del món de fòra
se n'ha fet altre món més bell a dins.*

EVELI DORIA

(Continuació)

Acomboyant els fets diversos ab el fil de la cronologia, seguim-li'l pensament a la dama.

Veya y reveya, de preferencia, al Magistrat, ab sos ullots blau-verds, color de vidre; ab sa cara xuclada y angulosa, les celles grises y compactes encar, ab tres ò quatre cedes llargues y negres en mig, que li donaven aquell ayre esquerp y combatiu que imposava ja de bell antuvi; ab son bigoti y barba retallats a lo militar; ab sa livita sempre vella y sempre abotonada de dalt a baix... Lo veyà, tantost assegut a taula, després de pendre cafè, teclejant ab los dits sobre les estovalles y, al més petit soroll, girant ab lo ràpit moviment que li era habitual, el cap, eneriçat, malgrat els anys, sobre son coll prim, quina nou prominent ressurtia de la tira planxada; tantost passejantse amunt y avall pel despaig, burxantse y desunintse nirviosa-ment ab l'escura-dents les dents llargues y grogues; tantost ab los braços creuats y una cama sobre l'altra, escoltant a qui li enrahonava, ab aquell ayre sempre impacient, anch que no ho estés, y bellugant revidament el peu, tan llarch y prim y calçat sempre ab sabates tan balderes... També veyà a *Doña Isidori-na*, la muller, menuda menuda, ab careta de sigró, el dit mitger de la mà dreta esclafat, fent espàtula, sempre fredolica y sempre anant com una rata pel pis, ab sa visita arnada de casimir negre que havia tornat vert, voltada d'un volant de blonda, també negre, que havia tornat roja... Y a les cinch senyoretas, tan altes y primes, tan desgarrades, ab les cabelleres pobres, com la mamà y la carcanada angulosa y les dents groguenques, com el papà... Y al senyoret *Isidoro*, el noy gran, tot ell curt y rodonet com una boleta de mantega, ab els grans ulls fets en la cara rodona y la boqueta petita y encesa de nen de mames; tan diferent del senyoret *Raimundo*, son germà petit, sempre rialler, escotorit, atrevidot y amoxador, conquerint el cor de tothom y fentse donar arrèu tot quant volia... Y's veyà també ella, transitant y moventse en mig de tota aquella gent, espigada y gràcil, rebent cosses de les senyoretas petites, sermons de les majors, reganyotes de la senyora, ordres seques del senyor... Treballant a desdir, sens mesura, y ficantse al llit, la major part de nits, ab los ulls humits de gana... Oh, aquella gana, mal dissimulada, que patien tots, del primer al darrer, en aquella casa y que'ls tenia anèmichs y'ls hi agrejava'l

geni, de dies encara podia suportar-se, però a les nits, a les nits, se convertia en una tortura que privava de cloure's ells... Sòrt que ben aviat la compensaren les lleminadures dels petons furtius, els dolços afalachs, aquella deïu d'intima tendresa que ho feya tot passador... Després lo comiat, immotivat aparentment, los horrors de l'anyorança en mig de cares noves, el lligament ab la nova mestressa, ab la pobra malalta que se l'estimava tant, la nit de vetllarla en son llit de mort, junt ab el viudo, que se la mirava a voltes a n'ella, com encantat, com distret de tot... y'l seu donarli tants cops les gracies, commós, ab veu trencada per l'emoció... y al cap de poch, la declaració sorprenent y'l demanarla per esposa, y aquella primera nit comú, plena, per part d'ella, de tristesa y d'angoixa dolorosa y la llarga ruta entre terra y cel, ab la clausura del camarot, amargada pels seguits acarònements, y l'arribada a les terres desconegudes, y altre cop l'anyorament, aquell anyorament imponderable de quan se n'havia anat de casa Donya Isidorina... Anyorament que no havia pogut apaybagar ni la naxença de la nena, anyorament que no havia d'esvahir-se definitivament fins a la nova aparició del senyoret Raimundo. Oh, aquella aparició maravellosa, aquella aparició enlluernadora!... Encar ara li semblava que no havia tingut realitat, encar ara li pareixia una faula que una goja benèfica li contava per enganyarla y distràurerla de ses terribles preocupacions. Aquella faula havia sigut per ella lo únich bell y dolç de la vida, però també la font y causa de les majors entre ses majors desventures; — el llançament del fillet adorat, la pèrdua del altre ésser benvolgut, pres a son amor per l'ordre crudel que l'exilava de la patria, que l'enviava a combatre en l'illa revoltada, preparantli la mort obscura y sens gloria, en una sorpresa nocturna, al exir de la *Trocha* ab son regiment—... Oh, quin cop d'estilet en mig del cor, al llegirho en los *partes* de la guerra! Havia devingut freda y sens conexença en la solitud de la seva arcoba, com havia estat a punt de devenirhi la tarda abans sobre'ls coxins del automòvil... Al tornar en sí, quin dolor sens límits per no haver quedat al seti, per no haver perdut d'una vegada aquella vida tristíssima que li feya ja tanta de nosa! En aquell moment li havia semblat que no podia ésser-se més desgraciat en aquest món, però, sí; sa desgracia havia de créixer encara ab la mort de la nena, aquella mort esparveradora, que la feya debatre alienadament en les forques del crup... y després, encar... ab el

miracle d'aquella resurrecció que se li enduya fins la darrera esperança de poder recobrar el fill... El marit gamat, abans de retirar-se definitivament a Europa, havia volgut consultar a un especialista d'Alemanya y aquest, ab un senzill regiment, li havia guarit lo pahidor desgavellat y rebel a tota medecina... Tornava al seu costat per arrèu, plè d'energíes noves y d'enamoramant per la muller, ab la fortuna considerablement augmentada, ab les creus de dues ò tres ordres per serveys fets al país ab sos vapors durant la guerra y ab la representació consolar d'un parell de minúscules repúbliques d'Amèrica. Tot avenir estava clòs per ella... S'iniciava aquell lapse penombrós, aquell llarch crepuscle, sens altre esclat lluminich que la naixença d'un terç fill y sens, tampoch, l'aconhortadora fosca absoluta en que s'oblida tot... En aquella foscor vaga, uatat per tres capes de greix, havia dormitejat feblement son pobre cor adolorit, durant anys y anys, fins que ahir, de repent... aquell encontre estrany y aquell quelcom reptador y enemich dels ulls d'aquell jove, l'havien sobtada intensament, com una nova resurrecció ingrata; com la resurrecció del home que, ab mots sèchs y breus, li havia, allà en sa ja llunyana juvenesa, arrebbassat la primera y més pura ilusió... Oh, si! aquells ulls d'ahir l'havien fiblada ab aquella matexa fredor rencorosa dels ulls de vidre vert del magistrat, quan li digué que agafés la roba y exís de casa seva, puix quedava despatxada...

La Cònsola bellugà les espatlles, per hont passava de tant en tant la vibració ondulant de les esgarriances y s'ajustà al coll el xal de randa. La boqueta de llavis frescos que, ella també, semblava boqueta pura d'infant, prengué aquella curvatura desmayada dels anys passats, aquella curvatura llastimosa de quan passava gana...

Als remors de vaxella havia substituït, a intervals, el cant monòton d'una criada; els truchs de les boles eren més lents, com vençuts pel cansanci y la fulla que feya l'aleta al cim de la vergella, havia quedat finalment immòbil, com adormida. Dintre'l triangle imaginari, la memoria de la Cònsola, única cosa ben desperta en mig del ensopiment de la sesta, seguí esgranant visions durant estones y estones; y'l pòsit del passat, mal assolat sempre dins d'aquell cor oprès per la triple envoltura de greix, al xarbotar violent de les noves impressions, s'axeccà en nuvolades vagues, entervolint el present mansuet y ja mig clarificat a costa de tants filtres dolorosos...

(Continuarà)

DELS LLIBRES NOUS

SEGON LLIBRE DE POESIES, d'Angel Guimerà

EL GRAN MOLI

Qui'l bastí ningú ho sab.
D'alt qu'es, en lo cel blau enfonsa'l cap.

Mòl nissagues y móns,
y cau segó y farina a un sach sens fons.

Los braços d'eix mòl,
de llarchs que són, no se'ls hi veu la fi.

Adalerats voltant,
van los núvols pel cel filagarçant,

baxen a mars pregons,
esgarrien dels astres les munions,

alcen lo sol a orient,
l'escabellen y apaguen a ponent...

Y'ls braços del mòl,
talment devanadores fent camí,

los quatre en creu rodant,
la eternitat pel buyt van capdellant.

LES QUATRE VIUDES

Ay nit del Divendres Sant,
quina tristor que'm dexaves
ab aquell seguit de llums
y de cares apenades,

y murmuri d'oracions
com de pluja sossegada;
que al cloure'ls ull en mon llit
la professó començava!

Quatre viudes, quatre són
que duen la Santa Imatge:
la més vella vuytanta anys,
la més jove'n té setanta.

Caminen poch a poquet:
si plora l'una, més l'altra;
més plora la Soletat
al damunt de ses espatlles.

Miren a terra'ls seus ulls
com si cerquessin hont caure;

y ensopeguen gemegant
y's sostenen totes quatre.

La viuda del pescador
té als ulls la blavor de l'aygua;
la del moliner, del vent,
lo cap tot farina blanca;

la viuda del terraçà
còm li terregen les galtes!
la del ferrer, dintre'l pit
sent la remor de la farga!...

Y avuy, després de tants anys,
al peu de mon llit encara
veig passar la professó
l'hivern que les nits són llargues.

Y ay! són elles tot un món
que de passar may acaba,
duhent en triomf la dolor
al damunt de ses espatlles.

NOTES D'ARXIU

CONTRA COLLES CACIQUISTES

Jesus Christus

Mossen Balle germa aci so stat informat per lo portador de la present qui es Anthoni Poal sindic de aqueixa Universitat com aqui contra tots los privilegis de la vila y en gran vergonya vostre se farian maloppolits y applecs e volen tenir consell ab gent honrada e no ab instancia dels sindics segons es la criança en aqueix terme lo que es portar gran inconvenient en lo poble y escandol per a vos que be sabeu que aqueixa gent no comporten vergonyes yo per prouehyr que escandols no venguen vos do de consell que de continent que hagau rebuda la letra façau fer una crida en la plaça y en los lochs acostumats sots pena de cinquanta liures que nengu no gos aplegar ni venir a consell y al notari per lo semblant que no hi assistesca en res com tal consell vos no l hagau manat ni segons priuilegis ne pratiques antigues del terme nos puegue tenir y que refernau la pena en que son cayguts contra aquells qui han fet lo monopoli y contra aquells qui seran cayguts en les penes y de fet fareu que los sindics o lo missatge ho denuncien y ferne enquestes y venien quant capiatur hi haura que aqui no som ensens de dos deus que no conexem per senyor sino lo Rey y posau pena als qui tenen les claus dels passats sindics y cartes que dins tres dies ho hagen posat en poder dels sindics que son elegits vuy nous. E quart vos nostre Senyor de Barcelona a xxvii de Janer d y viii.

«A vostre honor prest

«Matheu Carbonell assessor.» Lletra dirigida «Al honorable e bon amic mossen Gabriel Vallcorba balle per lo Rey nostre Senyor en Terraça e en sa absencia a mossen Anthoni Joan Gili alies Amat en Terraça.»

De la bossa del Llibre del batlle de dit any. Arxiu Notarial de Terrassa.

Per la copia,

J. SOLER Y PALET

NOTA D'ARXIU

En la biblioteca de la Escolapía de Puigcerdà hi hà un antifonari del any 1633, en el qual se llegeix: «Scripsi ego Justus Toll Presbiter, et Beneficiatus Sedis Vicen.» Es il·luminat, encara que no ab molt bon gust.

J. S. V.

FOLKLORE

RONDALLA

(Recullida a Torroella de Montgrí)

Vetaquí qu'en una casa tenien un noy qu'era mólt beneyt. Una vegada varen ferli portar, ab un carretó, dos sachs de blat al molí, un xich lluny del poble, dihentli que com a paga de moldre'l blat, se quedessin de cada quartera, un picotí.

Ell, per no descuydarsen, anava dihent pel camí:

—De cada quartera, un picotí; de cada quartera, un picotí...—

Llavors va trobar un home que semblava, qui, al sentirlo, cregué qu'allò ho deya per ell, y va dirli:

—¿De cada quartera que sembros, vols que no més ne culli un picotí? Has de dir: A carretades n'hi hagi.—

Y ell:

—A carretades n'hi hagi, a carretades n'hi hagi...—

Troba un enterro. La gent del dol, que ja'l conexien, li digueren:

—Has de dir: que la seva ànima vagi al cel.—

Y ell:

—Que la seva ànima vagi al cel, que la seva ànima vagi al cel...—

Més avall troba dos xicots qu'anaven a negar una goça. Al sentirlo, exclamaren:

—Mira, aquest ximplet; diu que l'ànima de la goça vagi al cel. Has de dir: A negar, a negar la goça.—

Y ell:

—A negar, a negar la goça...—

Troba'l convit d'un casament. La núvia, al sentir aquelles paraules, va quedar avergonyida. Y li digueren:

—No ho has pas de dir axò, has de dir: Axis com aquesta, totes les altres —

Y ell vinga caminar y dir:

—Axis com aquesta, totes les altres...—

Passa per un poblet, hont se calava foch a una casa. Al sentirlo'ls homes atrafegats en apagarlo, per poch el maten. Sòrt qu'algú, conexentlo, li digué:

—Has de dir: Que l'aygua apagui'l foch.—

Y ell vinga anar dihent:

—Que l'aygua apagui'l foch...—

Llavors, en el mateix poblet, passa davant de casa un ferrer el qual renegava com an oriol per que no podia encendre la fornal. Al sentir aquell beneyt, agafa un ferro y'l volia matar.

—¿Y donchs, què tinch de dir?

—Que quan hi es may més ne surtil—

Y ell avall, tot dihent:

—Quan hi es may més ne surti...—

Ja aprop del molí, vegé dos frares qu'havien caygut en un rech, un d'ells n'havía ja sortit tot xop y feya esforços per treure al seu company, y al sentirlo que deya, «quan hi es may més ne surti» li contestaren:

—Axò no ho has pas de dir, sinó: Quan s'ha tret l'un, que's tregui l'altre.—

Camina que caminaràs, tot dihent:

—Quan s'ha tret l'un, que's tregui l'altre; quan s'ha tret l'un, que's tregui l'altre.—

Ab aquesta cantarella arriba al molí ahont, treballant, el moliner s'havía tret un ull. Heu de contar el mal efecte que produhiren ses paraules. Conexentlo perxò, no'n feren molt de cas. Li feren la farina y en venjança'l moliner li digué:

—Mira, poses els sachs deslligats al carretó y ves dihent: Farina, vésten tota sola cap a casa; y ella tota sola irà.—

Axís ho féu, arribant a casa seva ab els sachs buyts. Y li varen dir:

—¿Ahont es la farina?—

Y va respondre:

—¿Que no ha vingut? Y a fè que jo li he dit que vingúes tota sola.—

Llavors, veyentlo tan ximplet, decidiren casarlo ab la Marieta, una seva vehina, tan beneyta com ell.

Y darrera la porta n'hi hà un fus,
acabat, amén Jesús.

EDUART VINYAS

SUPERSTICIONS

Quan se té una visita impertinent, y vol esquivar-se, se gira la escombra mànech per avall, y la visita se'n và.

La primera vegada que's fuma un cigarro, s'orina al llit.

Portar un xavo de Santa Elena a sobre, dóna sòrt.

Quan se muda de pis, lo primer que s'ha de portar a la casa nova, es pà y una moneda, y fer caritat al primer pobre que truqui a la porta pidolantne.

Si's tallen les ungles en Dilluns, no's pateix mal de çaxal.

JOAN AMADES

REVISTA

Llibres

SEGON LLIBRE DE POESÍES D'EN
GUIMERÀ

Parlar d'En Guimerà a la tantum es cosa fàcil; escriuren dos mots, només dos mots ab acert, es difícilíssim. Ab tot, a Catalunya, En *Vox populi* (y acéptis la metàfora) sosté qu'En Guimerà es actualment el poeta nacional: un rey sense príncep herèu, sense successor a la corona... Y pesi a qui pesi, y de bon ò malgrat dels lletraferits qu'escriuen epígrames y sonets y aspiren a la corona y proclamen prínceps y desterren ò confinen als qui creuen enemichs y fan contra'l Rey conspiració del silenci, malgrat ells, En Guimerà en son trono se manté, refermantshi cada dia més.

L'obra d'En Guimerà no's comenta en quatre ratlles, però encara menys avuy quan un tan fervent y docte admirador seu, En Lluís Via, ha posat en eix segon llibre un prefaci tan magistral, qu'es ben bé un acabat estudi del gran poeta, del eminent dramaturch y del excelent patrici.

En Guimerà, diu En Via—entre moltíssimes altres coses—es «com un arbre corpulent d'escabellat y feréstech brançatge, hont xiula'l mestral, però hont també passen els efluvis del oreig y's gronxen els nius de l'aucellada.» Y realment, axò es aquest segon llibre de versos qu'ara'ns ha donat el mestre. L'arbre es el mateix d'abans, potser un xich menys ufanós,

un poch més sèch, però corpulent y feréstech, hont xiula'l mestral en «La mort de Joan II d'Aragó» y en «Lo cavall de la Mort» y hont passen efluvis que gronxen nius com en «La sardana de les monges».

En un mot: es un «segon llibre,» qu'es un gran llibre y que porta un prefaci ò pòrtich qu'es tot un conciençut estudi, magistralment escrit, de nostre actual «poeta nacional.»

VOX POPULI

Teatre Català

Potser may haviem tingut tantes estrenes d'obres catalanes en tan pochs dies. Una companyia coratjosa y plena de bon desig ens ha donat al Teatre Goya una serie de representacions sumament interessants, fentnos conèixer produccions ben variades d'autors de tendencia renovadora, los uns novells, los altres ja acreditats y un d'ells saltant de ses proses ruralistes a la escena.

Hi hem aplaudit una comedieta entretinguda de N'Enrich Lluellas «Bon recort no vol cadenes» que'ns ha fet passar una estona agradable; un drama en tres actes «El pes del fruyt» d'En Pere Cavallé, qui ha dat un pas més en sa carrera de dramaturch; les comedies en tres actes d'En Miquel de Palol «L'enemich amor» y «La senyoreta enigma» que'ns prometen un bon autor quan s'haja ben situat y domini per complet la trassa; «Dama Isaura», un drama en tres actes d'En Joan Puig y Ferreter concebut a la seva

manera, fort per damunt tota conveniència, que no'ns sembla però obra definitiva; un poema dramàtic, també en tres actes, de N'Ambrosi Carrion, «La Miraculosa», obra purament imaginativa, potser més propia del llibre que de la escena; y «Les ales d'Ernestina», drama d'En Prudenci Bertrana, qui, si no ha triomfat totalment aquesta vegada, esperem que ho farà aviat per les condicions que demostra de veritable autor dramàtic.

Alabem als empresaris d'aquesta curta companya, als actors que l'han realitzada y als autors que'ls han confiat les obres llurs. Entre aquests s'hi nota un afany laudable de fer nou y fer personal; tot axò'ns està molt bé, però a condició de que no s'oblidi que s'escriu pel teatre y pel públic; aquest vol entendre lo que se li presenta y vol que l'interessi, y quan lo que veu y escolta fuig massa de la realitat pensa que no s'ha fet per ell.

LLEAL.

Lectura popular

Des de la publicació del nostre número passat, són tres los quaderns d'aquexa Biblioteca qu'han sortit a llum. Lo número 356 està dedicat a En Jacinto M. Capella qui trenta anys enrrera escrigué noveletes y quadrets de costums de molta justesa qu'aparegueren en diverses

revistes catalanes, especialment en «La Renaxensa», havent vist recompensat un de sos treballs en los Jochs Florals de Barcelona. Es llàstima qu'un autor com En Capella haja dextat des de tant temps el cultiu de la nostra literatura hont havia fet tan bons començaments.

Lo quadern 357 dóna una mostra de la producció poètica de Mossèn Joan B. Aliberch, un vigatà que no desment son origen, pel llenguatge, per la filiació literaria y pels models qual influencia dexta conèixer. Fidel al seu ministeri y sincer en sos versos, quasi tota la seva inspiració es religiosa, afermada de tant en tant per foguerades de son amor a la terra.

Ultimament, ha sortit el número 358 hont se paga tribut al veterà del nostre Folklorisme, En Sebastià Farnès, el constant recullidor de la sabiesa popular de Catalunya. Aquest quadern conté unes quantes rondalles y succehits, contats de la manera qu'ell sab ferho, que són una bona mostra de la seva copiosa col·lecció que resta escampada en revistes y setmanaris o inèdita en recons de calaix. Mentres no's puga llegir la col·lecció completa, val la pena d'aprofitar aquesta mostra que se'ns ofereix.

Aquests quaderns se venen per tot arrèu a trenta cèntims cada un.